№ 179 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11

1907

ԵՐԵՍՈՒՆԵՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 11 № 179

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են երեսպատիկը տպագրական 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

քաղաքական եւ գրականական լրագրի

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1908 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մեկ ամսվանը 10 ր., տասն ամսվանը 9 ր., ինն ամսվանը 8 ր., ութ ամսվանը 7 ր., եօթ ամսվանը 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը 4 ր., երեք ամսվանը 3 ր. մէկ ամսվանը 1 րուբլի։

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։
«Մշակին» գրմել կարելի է ՄԻՄԻԱՅՆ ԽՄԲԱԳՐԱՏՆԸ (Բազարնայա և Բարոնական փողոցների անկիւն)։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ", արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Կիրակի, դեկտեմբերի 30-ին
ՀԱՅ ՆՈՐԱԲԵՑ ՏԵՍՏՐՈՆԻ ԽՈՒՄԲԸ
Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում
ԿԸ ՏԱՅ

I

Մանկական տօն
ՏՕՆԱԾԱՌ

Մանկական բալ պարահանդէս, խաղեր, մանկական վոդեւիլ Լիւդովիկոս XIV-ի ժամանակի հագուստներով
ԻՆՏԵՐԵՍԻ գեղարվեստական
ՍՈՒՐՊՐԻԶՆԵՐ

Մանկական պարեր
Նուէրների բաշխում, ՍԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱՖ
Սկիզբը 6 ժ. կը վերջանայ 9 ժամին

II

Ժամը 10-ից յետոյ հասակաւորների համար

ԿՕՍՏՅՈՒՄ ԲԱԼ, ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

2 նուագախումբ, մասնակցութեամբ Օրկեստրայ, պարահանդէսը պարոնայք չէն։
Տոմսերը առանց մինչև համար 2 ր. 10 կ., երեխաների համար 1 ր. 10 կոպ.
Տոմսերը կարելի է ստանալ Սուլամեանի խանութում և Մաղցինի կոնդիտերսկոյում։

(5, 16, 23, 27, 29, 30) առ. 6—2

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին,
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ
ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
կայանալու է
Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան օգտին
ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ
„ԿԱՊՈՅՏ ՄԻՐԱԺ"

Մանրամասն ծրագիրը տես 4-րդ երես.
(9,11,14,15,16) առ.

Ганoвская ул. № 7.
ПОРТРЕТНОЕ АТЕЛЬЕ
ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
Ընդունվում են

Գեղարուեստական մեծադիր պորտրետների պատուէրներ ամեն տեսակ լուսանկարած պատկերներից, մինչև ցանկացած չափը. գործը կատարվում է արագ և ճաշակով։

Գները 3 րուբլուց սկսած

Պատուէրները դրվում են պասպարտուների մէջ և ըստ ցանկութեան՝ շրջա-
(կ.ե.հ.) առ. նակներով։ 2—6

տով տաքացնելը Յայտարարութիւնը պիտի լինի ... Տեղեկութիւնների համար դիմել ... ժամը 7-ից մինչև 11 ժամը։

(մ. կ. ա.) առ. 3—3

Սամբատովի քաղաքակի

բաժանորդները յայտնում են ի գիտութիւն, որ 1908 թ. յունվարի 1-ից բաղնիքը տրվում է կապալով. ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել Ա. Մանթաշեանցի գրասենեակը՝ առաւօտեան ժամը 10-ից—2-ը։

(ե. հ. շ.) առ. 1—5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս վճռել հարցը. Վերջին տեղեկութիւններ. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Զափազանց ուշացած հաղորդագրութիւն. Կովկասագիտական կուրսերից. Պետական Դումայի շուրջը. Մեր քաղաքական գործերից. Պոռշեանի մահվան առիթով. Դատաստանական դահլիճից. Թատրոն և երաժշտութիւն. Նոր-Բայազէտի գաւառի սովեալների օգտին. Կովկասի աղէտեալների օգտին. Տեղեկութիւններ գաւառից. Ներքին լուրեր. Ոստիկանական տեղեկութիւններ. Ռուսաստանի կեանքից. Նամակներ խմբագրութեան. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Թիֆլիսի Ժողովարանի աւագների խորհուրդը հրաւիրում է այն անձերին, որոնք ցանկանում են իրանց վրա վերցնել Ժողովարանի ձմեռային շէնութեան փայ-

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՎՃՌԵԼ ՀԱՐՑԸ

I

Այն հարցը, որ դրել է Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութեան առաջ Նոր-Բայազէտի գաւառապետ Ս. Ղորղանեանը իր մեզ ուղղած հեռագրով, շատ կարևոր մի հարց է։

— Որտեղի՞ց գտնել լաւ սերմացու գարնանացանի համար։ Արդեօք կարելի՞ է սերմացու ձեռք բերել Ռուսաստանի ներքին նահանգներից։

Թէ ինչ կարող է պատասխանել գիւղատնտեսական ընկերութիւնը դրված հարցին—դա այնքան էլ դժուար չէ գուշակել. ընկերութիւնը անկարող կը լինի ցուցումներ անել այն սերմացուի մասին, որ կարելի է ձեռք բերել հիւսիսից։

Եւ հասկանալի է թէ ինչու։

Որովհետև անցեալում սիստեմական փորձեր չեն արված բուսցնելու մեր երկրում զանազան տեղերից բերած սերմացուներ և դիտողութիւններ չեն արված այն փորձերի վերաբերութեամբ, որ արել են մասնաւոր մարդիկ։

Իսկ ներկայ դէպքում դրական դեր կարող են կատարել միայն գործնական ցուցումները և պիտանի չեն կարող լինել ենթադրական առաջարկութիւնները։

II

Արդարև՝ մենք պէտք է կտրական և ճիշտ կերպով կարող լինենք ասել, թէ ահա Ռուսաստանի այս ինչ տեղի հացահատիկը կաճէ, կը զարգանայ Նոր-Բայազէտի գաւառում և ընդունակ կը լինի բաւարար հունձ տալու տեղական երկրագործին։

Եթէ կտրական, հաստատ կերպով այդ ասել չենք կարող, ուրեմն և չը պէտք է առաջարկենք այն, ինչ որ փորձված ու ստուգված չէ։

Երկրագործը իր մեծագոյն յոյսը դրել է սերմացուի վրա և նրա աճումից է սպասում իր բարեկեցութիւնը։ Ի՞նչ կը լինի նրա դրութիւնը, եթէ ցանած հացահատիկը վատ բուսնի, դանդաղ աճի և կանգ առնի իր զարգացման ճանապարհին։ Այն ժամանակ կորած կը լինի նրա աշխատանքը և նրա ամբողջ տնտեսութիւնը։

Այն, ինչ որ տալիս ենք գիւղացուն իր արտերը սերմելու համար, պէտք է կարելիին չափ ազատ լինի կասկածելի մթերք լինելուց։ Թող նա չը լինի լաւագոյնը և ամենաբարեբերը, եթէ այդպիսին դեռ չենք գտել, բայց յամենայն դէպս նա պէտք է լինի այնպիսի մի մթերք, որի պիտանիութեան համար մենք փոքր ի շատէ երաշխաւոր ենք։

III

Անկասկած՝ ժամանակով դրական փորձերի հիման վրա պարզված կը լինի թէ ո՛ր տեղերի հացահատիկները իսկապէս պիտանի և օգտաւէտ են Նոր-Բայազէտի գաւառի համար։

Բայց քանի որ այդ փորձերը չեն եղել, մենք պէտք է առաջարկենք երկրագործին ձեռք բերել հացահատիկ իր մերձաւոր շրջավայրից՝ նոյն գաւառի կամ հարևան գաւառների գիւղերից։

Մերձաւոր տեղերից սերմացու գնելը այն առաւելութիւնը ունի, որ կարելի է վերցնել թարմ նիւթ, մինչդեռ ուրիշ հեռաւոր տեղերից ուղարկում են յաճախ հնացած, փչացած մթերք, որը կորցրել է արդէն իր կենսունակութիւնը և, ընկնելով հողի մէջ, փտում է բոլորովին և ոչնչանում։

Անշուշտ՝ ձեռք բերած հացահատիկը պէտք է մաքրել, զտել և այնպէս գործածել նրան իբրև սերմացու։ Եւ այն յանձնաժողովի վրա, որ իր վրա է վերցրել սերմացու ժողովելու նեղութիւնը, ծանրանում է պարտաւորութիւն գնած հացահատիկը պատրաստելու սերմացուի համար։

IV

Մենք կարծում ենք, որ գործին կարող է նպաստել և հետևեալը։

Նոր-Բայազէտի գաւառի մի որևէ մասում, օրինակ՝ Նոր-Բայազէտում կամ Ելենովկա գիւղում կարելի էր կազմել մի խորհրդակցութիւն գաւառի հայ, թուրք և մոլոկան փորձառու երկրագործներից և դնել նրանց առաջ սերմացու հայթայթելու հարցը։

Այդ երկրագործները, իբրև գիւղական կեանքի մարդիկ, որոնք յաճախ գործ են ունեցել զանազան տեսակ հացահատիկների հետ, որոնք շատ թէ քիչ ծանօթ են և շրջակայ գաւառների հետ, անտարակոյս կը տան գործնական խելացի ցուցումներ, որոնցից կարելի է օգտվել սերմացուի պաշարներ պատրաստելու համար։

Մենք յոյս ունենք, որ այդ եղանակով կաջողվի Նոր-Բայազէտի գաւառապետին, տեղական ազգաբնութեան ներկայացուցիչների հետ միասին, մշակել սերմացու ձեռք բերելու միջոցները և ժողովել սերմացուի պաշարներ մերձակայ տեղերից, թողնելով հեռու կողմերից եկած ցորենին միայն մի պաշտօն, այն է՝ ծառայելու մատակարարական նպատակներին։

Ս. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կովկասեան Փոխարքան նշանակել է վնասված շրջանների հայ պատգամաւորութեան ընդունելութիւնը ուրբաթ, դեկտեմբերի 14-ին։

—

Նոր-Բայազէտ, 7 դեկտ. 4 ժ. 28 ր.

Բարեհաճեցէք հաղորդել, քննելով խնդիրը գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ, թէ արդեօք կարելի է Նոր-Բայազէտի գաւառում ցանել ռուսական գարնանացան ցորեն և ո՛ր տեղի ցորենն է գերադասելի։ Սերմացուի պահանջ ունենք գնելու համար հարիւր հազար պուդ։

Ղորղանեան

—

Թաւրիզից «Зак.» լրագիրը ստացել է հետևեալ հեռագիրը.

Թաւրիզի յեղափոխական կոմիտէտը Թէհրանից գլխաւոր կոմիտէտից տեղեկութիւն ստացաւ, որ կառավարութիւնը դաւադրութիւն է նիւթում սահմանադրութեան դէմ և մտադրվում է ոչնչացնել նրան։ Եթէ դա իրականանայ, կոմիտէտը կաշխատէ տապալել այժմեան կառավարութիւնը և Թաւրիզի համախոհներից աջակցութիւն կը խնդրէ։ Թաւրիզի կոմիտէտը եռանդուն միջոցներ է ձեռք առնում։

—

Թ է հ ր ա ն.—Մէջլիսը, ինչպէս յայտնի է, դիմել էր պետութիւնների ներկայացուցիչներին, խնդրելով աջակցել նոր կազմին։ Այժմ, ի պատասխանի այդ դիմումի, ռուսական միսսիայից յայտնված է, որ Ռուսաստանը բոլորովին ձեռնպահ է մնում միջամտելու Պարսկաստանի ներքին գործերին և բաւականանում է բացառապէս միջոցներ ձեռք առնելով իր սահմանը և իր հպատակներին պաշտպանելու համար։ Երկրում հանգստութիւն հաստատելու կարելի աջակցութիւն ցոյց տալու նպատակով, ռուսաց և անգլիական ներկայացուցիչները մշտական յարաբերութիւնների մէջ են գտնվում։ Շնորհիւ նրանց միջամտութեան, ժողովրդի ամբոխները ցրվեցին։ Վախեցած շինական բնակիչները վերադարձան իրանց գիւղերը։

Կազմված է մինիստրների նոր կաբինէտ։ Մինիստր-նախագահ և ֆինանսների մինիստր նշանակված է Նիզամ-էս-Սալթանէն։

Թ է հ ր ա ն.—Բէյտէրի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, շահը և պարլամենտը համաձայնեցին բանակցութիւններն ընդհատել, եթէ հրապարակում հաւաքված ժողովուրդը չը ցրվի և սահմանադրականները չը հեռանան պարլամենտի շինութիւնից։ Վերջին պահանջը կատարվեց։ Դրպակները առաւօտվանից բացվեցին։ Թւում էր, թէ դրութիւնը լաւացաւ, բայց ճաշից յետոյ, երբ պարլամենտը գումարեց իր հերթական նիստը, վերստին սկսվեց հրացանաձգութիւն։ Ժողովուրդը ամեն տեղից սկսեց խռնվել զինված ամբոխ-ամբոխ։ Հրապարակում կրկին վրաններ բացին։ Գլխաւոր քաղաքներից մէջլիսը հեռագրեր ստացաւ, որոնցով խոստացվում է օգնութիւն։

Ուրիշ աղբիւրներից բղխած տեղեկութիւնների համաձայն, ամբողջ օրը բանակցութիւններ են տեղի ունենում շահի և մէջլիսի միջև։ Շահը պահանջում է հեռացնել հռետորներից մի քանիսին և ամենածայրայեղ պատգամաւորներին և ցրել մէջլիսը և ոգկիթը գրաւած զինված մարդկանց, փոխարէն Սաա-ուդ-Դօվլէին, եղբօրը և Նասր-իւլ-Մուլքին թոյլատրելու վերադառնալ և հեռանալ ուր որ կը կամենան, խոստանալով ցրել Արտիլերական հրապարակում ժողովված ամբոխը։ Դրութիւնը սպառնական է։ Մօտ 30 զինված մարդիկ գիշերում են մէջլիսի մէջ։

Թ է հ ր ա ն.—Շահը բանակցութիւններին այնպիսի ընթացք տուեց, որ մէջլիսը համաձայնութիւն կապեց պահպանողական կուսակցութեան հետ։ Մէջլիսը, որ իր նիստերը գումարում է Սանի-ուդ-Դօվլէի տանը, ջանում է խաղաղութիւն սերմանել և յորդորում է անջումաններին ցրվել։ Նոր կաբինէտի նախագահ նշանակված է Նիզամ-էս-Սալթանէն, փոխարէն Նասր-ուլ-Մուլքի, որ չը համաձայնեց վերադառնալ Թէհրան։ Մէջլիսը կը գումարվի վերստին վաղը։ Զինուորական մինիստր նշանակված է պրինց Ազիզուլա-Միրզան, առևտրի՝ Ջաֆար-Սալթանէն. իրանց պորտֆէլները պահեցին ներքին գործերի, արտաքին գործերի, արդարադատութեան և ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրները։

Թ ա ւ ր ի զ.—Մինչև կէսօր շուկաներով անցնում էին զինված ֆիդաիներ և ստիպում էին փակել կրպակները։ Երեկոյեան տեղական անջումանը հիւպատոսներին տեղեկութիւն ուղարկեց, որ շահը, որովհետև խախտեց իր պարտականութիւնները սահմանադրութեան առաջ, գահազուրկ եղաւ ազգի կողմից։

Թ ա ւ ր ի զ.—Քաղաքում մեծ քանակութեամբ թռուցիկներ են տարածվում, որոնցով յայտարարվում է Մահմէդ-Ալի շահի գահընկէցութիւնը անջումանների ձեռքով։ Զինված ֆիդաիները գրաւեցին հեռագրատունը։ Բանակցութիւններ են վարվում Թէհրանի հետ։ Յեղափոխականները բանտերից ազատեցին բոլոր բանտարկեալներին։ Սալմաստի ճանապարհով այլևս քարավաններ չեն երթևեկում։ Քիւրդերը կտրել են Սալմաստ-Ուրմիա հեռագրաթելերը։

Լ ո ն դ ո ն.—Լոնդոնի պարսից կայսերական բանկի նախագահը յայտնեց, որ նիստի ժամանակ նա մի հեռագիր է ստացել Թէհրանի բանկի կառավարչից, որով տեղեկացվում է, որ դեկտ. 6-ին այնտեղ հանգստութիւն էր տիրում։ Նասր-ուլ-Մուլքը, Ալա-ուդ-Դօվլէն և Ալաին-ուդ-Դօվլէն այլևս չեն աքսորվի։

Կ. Պ ո լ ի ս.—Հիւպատոսները Երզրումից հաղորդում են, որ մինչև օրս ձերբակալված են թիւրքական կոմիտէտին պատկանող 130-ից աւելի մահմեդականներ։ Փաստաբան Սէյֆուլլահի մօտ մի բազմաստորագիր խնդրագիր է գտնվել, որով սուլթանից խնդրվում է պարլամենտ հաստատել։

Կաբինէտի մեծամասնութիւնը խորհուրդ տուեց Բ. Դրան՝ սեփական ոյժերով վերջնականապէս դադարեցնել հրոսակախմբային գործունէութիւնը։

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—Սինոդը որոշեց վերականգնել սեմինարիաներում և այլ հոգևոր դպրոցներում դասարանական քննութիւնները բոլոր առարկաների համար և բոլոր դասարաններում։

Սամարայի, Սարատովի, Պոլտավայի, Լիւբլինսկի, Կուրսկի և Վոլինսկի նահանգները յայտարարված են խոլերայից ազատ։

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ.—Պետերբուրգի քաղաքատնային ընկերութեան Դէրսկի հանքում պայթում առաջացաւ։ Ոմանց ասելով՝ փլատակների տակ կորան 400 հոգի։ Ընկերութեան փոխ-նախագահի տեղեկութեան համաձայն, պայթումի ժամանակ հանքում աշխատում էին 160 մարդ։

Մ օ ս կ վ ա. — Կախեցին գեներալ-նահանգապետի կեանքի դէմ մահափորձողին: («Ե».)

—

Երեւան, 7 դեկտեմբերի

Իմանշալու գիւղում, որը գտնվում է Երեւանից 15—20 վերստ դէպի հարաւ, ամսիս լոյս 6-ի գիշերը պատահել է հետեւեալ դէպքը:

Իմանշալուեցի մի-երկու հայեր, որոնք պարապելիս են լինում բամբակի առեւտրով, գալիս են քաղաք, ծախում իրանց բամբակը և, ստանալով 3025 ր. կանխիկ փող, վերադառնում են գիւղը:

Այսպիսի մի մեծ գումար, ի հարկէ, աչքի չէր կարող չընկնել: Այս մեծ պատառը գրգռում է տեղացի 7 հոգու ախորժակը: Վերոյիշեալ 7 հոգին հագնում են ժանդարմական գնդապետի, ադիւտանտի, Թարգմանի և զինուորների շորեր և երկու կառքով գնում են վերոյիշեալ գիւղը խուզարկելու: Բայց որպէսզի 3025 ր. ստացող գիւղացու կասկածը չը հրաւիրեն իրանց վրա, նախ գնում են գիւղի տանուտէրի մօտ և յայտնում իրանց ով լինելը:

Միամիտ տանուտէրը, տեսնելով իր առաջ ժանդարմական մի ամբողջ կազմ, Թուք ու մուքը կպչում է և ընկնելով առաջ՝ առաջնորդում է իր համագիւղացու տունը:

Ժամը գիշերվայ 1-ին խուզարկու խումբը Թակում է հանգիստ քնած գիւղացու դուռը:

Գիւղացին քնաթաթախ, չիմանալով Թէ ինչ է գալու իր գլխին, բաց է անում դուռը և ընդունում իր հարկի տակ անակնկալ հիւրերին: Ծպտեալ գնդապետը տեսնելով սենեակի պատից կախված ատրճանակը և դաշոյնը՝ հրամայում է զինուորներին ցած բերել և վերցնել իրանց հետ, որովհետև գիւղացին իրաւունք չունէր իր անձի պաշտպանութեան համար պահելու նոյնիսկ դաշոյն: Երբ իմանում են, որ տանն այլեւս զէնք չը կայ, պահանջում են այդօրվայ առած փողերը, պատճառաբանելով որ կեղծ են եղած եղել: Տանտէրը խոնարհվում է այդ հրամանի առաջ ու բանալով սնդուկը տալիս է 3025 ր.: Կեղծ գնդապետը, լաւ զննելով փողերը, իր Թարգմանի միջոցով յայտնում է, որ բոլորն էլ կեղծ են. «Ասացէք իրան՝ վաղը գայ Երեւան, որտեղ և կը յայտնենք ելքի մասին»: Ու նստելով կառք՝ շտապում են Երեւան:

Երբ սրանք կատարելիս են լինում իրանց խուզարկութիւնը, գիւղը ոտի է կանգնում, և սկսում են մարդիկ խօսել իրանց համագիւղացու կեղծ փողերի մասին: Դրանց միջից մէկը, փորձված լինելով (նախկին ստրաժնիկ), կասկածում է և նստելով ձին հետեւում է կեղծ ժանդարմներին: Հասնելով պօստը՝ յայտնում է իր կասկածանքը և ստրաժնիկներից օգնութիւն է խնդրում ու ինքը կրկին հետեւում է կառքերին: Քաղաքում կորցնում է կառքերի հետքը, բայց չէ յուսահատվում: Գնալով ոստիկանատուն՝ պատմում է դէպքի մանրամասնութիւնը: Ոստիկանները իսկոյն ոտի են կանգնում և սկսում են կառապաններին բերել հետեւող մարդու մօտ: Նա կարողանում է ճանաչել մէկին, որին բռնում և բանտն են ուղարկում:

Բռնված կառապանին երբ նեղն են ձգում, խոստովանվում է և, ինչպէս լսեցինք, յայտնում է կեղծ ժանդարմների ովքեր լինելը, որոնցից երեքին բռնում են, իսկ չորսին դեռ որոնում են: Ասում են նաև, որ բռնվածների տներից գտել են ժանդարմի հագուստներ, պագօններ և փողի մի մասը:

Գ. Աղազադեան

—

Դիարբէքիրի դէպքերի առիթով

Կ. Պօլիս, 30 Նոյեմ. (Ն. տ.)—Երզնկայի գաւառի կառավարիչ Մահմուդ Արիֆ փաշան Դիարբէքիրի առժամանակեայ կառավարիչ է նշանակված, մինչև որ Մուսուլի կառավարչի օգնական Մուսթաֆա-բէյը, որ Դիարբէքիրի վալի է կարգված, կը հասնի իր նոր պաշտօնատեղին:

Բ. Դուռը մտադիր է ամբողջ Փոքր-Ասիայում ոստիկանական րեֆօրմներ մացնել ճիշտ այն ձևով, ինչպիսին ներկայումս գոյութիւն ունի Ադրիանուպօլսի և Զմիւռնիայի նահանգներում: Ի դէպ սպայակոյտի պետ Օսման Նիզամի փաշան Երզրում է ուղարկված:

Կ. Պօլիս, 27 Նոյեմ. (Ն. տ.).—Դիարբէքիրից ստացվող լուրերը հետզհետէ մռայլվում են: Քաղաքի ազգաբնակութիւնն ապստամբվել է՝ ի լրացումն այն անկարգութիւնների, որոնք կատարվեցին քիւրդերի կողմից: Բնակչութիւնը գրաւեց քաղաքի պօստային և հեռագրական կայարանները: Վալի Ֆէհմի բէյը, որի բնակարանը յարձակման ենթարկվեց ամբոխի կողմից, ինչպէս երեւում է՝ օտարերկրեայ մի հիւպատոսարանում է ապաստանվել:

Դիարբէքիրի դէպքերի մասին հասնող լուրերի հետ միաժամանակ ստացվում են և տեղեկութիւններ Մուսուլից, որոնցից յայտնվում է, Թէ այդտեղ Մուսուլում առաւել ծանր անկարգութիւններ են տեղի ունեցել:

Կ. Պօլիս, 27 Նոյեմ. (Ն. տ.).—Մարդինի սանջագում և շրջակայքում քիւրդերի կատարած աւարառութիւնից յետոյ՝ ազգաբնակութիւնը հեռագրով բողոքեց սուլթանին, որի հետեւանքով Դիարբէքիրի վալին պաշտօնանկ եղաւ և նրա տեղ նշանակվեց Մուսուլի վալի Մուսթաֆա-բէյը: («Р. А.»)

—

Կ. Պօլիս, 19 նոյեմբերի (Ն. տ.).—Կաստամբօլի կառավարիչ Նազիմ փաշան, որ որպէս քննիչ ուղարկված էր Վանի, Բիթլիսի, Էրզրումի և Մամուրէտ-ուլ-Ազիզի վիլայէթները՝ տեղերում իմանալու համար այն պատճառները. որոնց հետեւանքով շարունակվում են յիշեալ վիլայէթներում սկըսված անկարգութիւնները, դեռ ևս չէ վերադարձել իր շրջագայութիւնից, և յայտնի չէ, Թէ նա ո՞ր վիլայէթից պիտի սկսի գործադրել իր միսիան: («Pro Arm.»)

—

«Рус. Сл.» լրագիրը հետեւեալ հեռագիրներն է ստացել իր Թղթակիցներից.

Պ ա ր ի զ, 4 (17) դեկտեմբերի.—Թէհրանից չափազանց յուզիչ լուրեր են ստացվել: Այստեղի մի քանի լրագիրների Թղթակիցները, ինչպէս օրինակ՝ «Echo de Paris», «Petit Parisien» եւայլն, այժմվանից նախատեսում են, որ օտար պետութիւնների միջամտութիւն տեղի կունենայ:

Կարծում են, որ պալատական կուսակցութիւնը ամեն կերպ ձգտում է մի այդպիսի միջամտութիւն առաջ բերելու:

Բ ե ր լ ի ն, 4 (17) դեկտեմբերի:—Իրերի դրութիւնը Պարսկաստանում շատ անորոշ է:

Տեղական պարսկական դեսպանը ձեր Թղթակցի հետ խօսակցելիս յայտնեց, որ պետական յեղաշրջում առաջացնելու մասին տարածված լուրերը չափազանցված են: Խնդիրը վերաբերում է միայն շահի և կաբինետի միջև ծագած կօնֆլիկտին, որը արդէն վերջացած է:

Պարլամենտի արձակման մասին խօսք անգամ չէ կարող լինել:

Ժողովրդական զայրոյթը բացատրվում է նրանով, որ ժողովուրդը անծանօթ է իրերի իսկական դրութեան հետ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉԱՓԱԶԱՆՑ ՈՒՇԱՑԱԾ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Նոր-Բայազէտ, 2 դեկտ.

Այսօր Նոր-Բայազէտի քաղաքագլուխը ստացաւ Պետական Դումայի հայ պատգամաւոր Սաղաթէլեանից հետեւեալ հեռագիրը.

«Կառավարութիւնը նշանակել է նպաստ Նոր-Բայազէտին 27,000 ր., Նորադուզին 21,600 ր., Ղշլաղին 5400 ր., Մազրին 3200 ր., Օգրուջին 1800 ր., Ախտային 5400 ր., Ախփարային 2700 ր., Աղվերանին 2700 ր.: Անդամ Դումայի՝ Սաղաթէլեան»:

Այս հեռագիրը միանգամայն զարմացրեց մեզ բոլորիս: Ի՞նչ է սա,—հարցնում էին մէկը միւսից,—ինչ նորութիւն է, ինչ է ուզում ասել այդ հեռագրով պ. Սաղաթէլեանը. մի՞թէ այդ լուրը նորութիւն է Նոր-բայազէտցիների համար:

Միթէ Նոր-Բայազէտի գաւառի համար նշանակված նպաստը 84,900 րուբլի է, քանի որ արդէն Երեւանի նահանգապետը տեղեկութիւն է տուել գաւառապետի միջոցով, արդէն երկու ամիս սրանից առաջ, որ Նոր-Բայազէտի գաւառի համար նպաստ է նշանակված 102,000 ր. և յետոյ դարձեալ՝ 19,239 ր., ընդամէնը 121,239 ր.: Եւ մինչև անգամ այդ գումարից 45,000 րուբլի նոյեմբերի սկզբներին ստացված է տեղս, որից երեք հազար րուբլին նահանգապետի մի առանձին կարգադրութիւնով յատկացված է, շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու համար, սովից տառապողներին, և արդէն բաժանված է Նորադուզի, Ղշլաղի և Նոր-Բայազէտի սովատանջներին նոյեմբերի սկիզբներին:

Արդէն վաղուց այստեղ կազմված է մի յանձնաժողով, որի նախագահն է գաւառապետ պ. Ղորղանեան, իսկ անդամներն են՝ հարկային տեսուչ Սարեկբէյկի, բժիշկ Զ. Զաքարեան, միրօվոյ պօսրեդնիկ Լիսօվսկի, իսկ ժողովրդի կողմից՝ քաղաքագլուխ պ. Սեթեփան Բաւիկեան, Խորէն վարդապետ Մուրադբէկեան և պ. Խ. Բունիաթեան: Այդ յանձնաժողովի հայեցողութեամբ կազմվել են մանրամասն ցուցակ, որոշումներ, որոնք արդէն առաջարկված է նահանգապետին ի հաստատութիւն:

Բացի այդ նպաստից, որը անբաւարար է համարվում ժողովրդի ծով կարիքներին բաւականութիւն տալու, քաղաքս էլի նորից՝ երկրորդ անգամ դիմում է անում կառավարութեանը, և պատգամաւորները արդէն Թիֆլիսումն են. նրանք նպաստամացոյց Ցանձնաժողովի միջնորդութեամբ դիմելու են Փոխարքային, երկրորդ նպաստի համար, իսկ մեր Կովկասի պատգամաւոր պ. Սաղաթէլեանը հազիւ-հազ քնից նոր արթնացել է ու հեռագրով տեղեկութիւն է տալիս Նոր-Բայազէտի քաղաքագլխին, Թէ «աչքներդ լոյս, աւետաբեր ադաւնու նման լուր եմ հաղորդում ձեզ»:

Նոր-Բայազէտի գաւառի նպաստի մասին մեր բոլոր Կովկասի հայ Թէ ռուս Թերթերը մի քանի անգամ իրանց էջերը զարդարեցին. «Մշակ» լրագիրը մինչև անգամ յատուկ յօդուածներ նուիրեց նպաստի Թէ քանակութեան և Թէ գործադրելու միջոցների մասին: Զարմանալի բան է: Միթէ Կովկասի լրագիրների մուտքը Պետերբուրգ արգելված է, կամ, եթէ մուտքն արգելված չէ, միթէ մեր Կովկասի պատգամաւորները չեն կարդում այդ լրագիրները: Ակամայից մարդ մնում է ապշած, Թէ սա ինչ հանելուկ է, որ ամբողջ աշխարհը լսել է Նոր-Բայազէտ գաւառի նպաստի մասին և այն էլ երեք ամիս սրանից առաջ, իսկ Սաղաթէլեանը այսօր է միայն իմանում և մեզ «послѣ ужина горчица» է Թաւազ անում:

Շնորհակալ ենք այդ հոգատարութեան համար:

Միայն մի բանի համար ենք ցաւում. ափսոս հեռագրի փող:

Ա. Տ.-Գ.

ԿՈՎԿԱՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐԻՑ

—

Դեկտեմբերի 9-ին, կիրակի օր, ցերեկվայ ժամը 12-ին կովկասագիտական կուրսերում տեղի ունեցաւ բուսաբանութեան մագիստրոս Ա. Ֆոմինի հերթական դասախօսութիւնը: Բուսաբանութեան մասին դասախօսը արդէն կարդացել է մի քանի դասախօսութիւններ, այնպէս որ այդ օրվայ նիւթը շարունակութիւն էր կազմում առաջինների: Նա վերաբերում էր բոյսերի մարմնի, մասնաւորապէս արմատների, բնի, ճղների, տերեւների և, գլխաւորապէս, խորշերի՝ կլէտկաների կազմութեան:

Խօսելով նրանց վրա կատարված հետազօտութիւնների մասին, ծանօթացրեց նախ՝ կլէտկաների և ներքին մասերի կազմութեան ու նրանց զանազան հիւսւածքների կամ անօթների տեսակների հետ, իսկ յետոյ արդէն արտաքին կաշուի կամ կեղեւային մասի հետ, որ ծածկում, պաշտպանում է կլէտկաները, միջուկը:

Բացատրելով՝ որ կեղեւը բոլորովին առանձին ստրուկտուրա ունի, Թուցիկ կերպով ծանօթացրեց նրանց կազմութեան զանազան ձևերի ու առանձնայատկութիւնների հետ:

Դասախօսութեան ամբողջ ընթացքում դասախօսը պարզաբանում էր նիւթը նըկարներով, իսկ վերջում կատարված հետազօտութիւնները ցոյց տուեց միկրօսկօպի օգնութեամբ:

Դասախօսութիւնը լսելու համար շատ քիչ ունկնդիրներ էին հաւաքվել. նրանց թիւը 15-ից չանցաւ:

Յաջորդ դասախօսութեան նիւթը լինելու է կեղեւների մասերի կազմութեան մասին:

Լ. Դ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

◆ Գիւղացի պատգամաւորները պնդում են, որպէսզի Դումայի զբաղմունքները ընդհատվեն դեկտեմբերի 22-ից ոչ վաղ, և վերսկսվեն ոչ ուշ՝ յունվարի 8-ից: Իրանց այդ առաջարկը պատճառաբանում են նրանով, որ իր գոյութեան ամբողջ ընթացքում Դուման ոչ միայն ո՛չ մի օրինագիծ չէ մշակել, այլ և մասնաժողովի աշխատանքները մինչև այժմ կարգի չէ բերել: («Տ. В»)

◆ Դումայի կուլուարներում արդէն զգացվում է ծննդեան տօների արձակուրդների մօտենալը: Այժմվանից սկսում են խօսել՝ Թէ ով ո՛ւր է գնալու: Դումայի լուրջ ու հրատապ շրջանը կարծում են որ անցել է. շատ ակնկալութիւններ ունեն մասնաժողովների աշխատանքներից: Դումայի նիստերը կարող են հետաքրքրական դառնալ նորից, երբ բիւջետային մասնաժողովը բիւջետը կը վերադարձնի Դումային: Մասնաժողովների մէջ օպպօզիցիան բաւականին զօրեղ է ներկայացված, այնպէս որ սահմանադիր-դեմոկրատները յոյս ունեն, որ մի քանի ենթամասնաժողովներում իրանց նկատողութիւնները պաշտպանութիւն կը գտնեն մեծամասնութեան կողմից և կը մտցվեն այն ընդհանուր զեկուցման մէջ, որը բիւջետային մասնաժողովը ներկայացնելու է Պետական Դումային քննելու: Ահա այդ ժամանակ օպպօզիցիան հանդէս կը գայ լուրջ ու մանրամասն քննութեան ենթարկելու Կոկօվցեվի ճառը, և աջող կերպով, քան Թէ դեկլարացիայի օրը:

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը ներկայացրել է Դումային մի օրինագիծ Ռուսաստանում ընդհանուր ուսում մտցնելու համար: Միաժամանակ մինիստրութիւնը առաջարկել է նահանգական և գաւառական վարչութիւնների նախագահներին և ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան ժողովրդական դըպրոցների տեսուչներին և վերատեսուչներին մատակարարել մինիստրութեանը տեղեկութիւններ 1907 Թւի դպրոցական ելմուտի մասին, նոյնպէս և սպասվող ելմուտի մասին՝ սկսած 1908 Թւից մինչև ընդհանուր ուսումը իրագործելը—1907 Թւականը:

◆ Ցարսկոյէ-Սելօյում ունկնդրութիւն ստանալու հարցը մինչև այժմ էլ վճռված չէ: Բարձրագոյն ընդունելութեան արժանանալու համար ներկայացված խնդիրքին ստորագրող 250 պատգամաւորներին միացել են էլի 22 պատգամաւորներ, որոնց Թւում կան 6 պատգաւորներ ծայրայեղ աջակողմեաններից և 14 հոկտեմբերեաններ: Ունկնդրութիւն խնդրող մասնաժողովի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, պատգամաւորների ընդունելութիւնը չը նախատեսված հանգամանքների շնորհիւ յետաձգված է: («Т.»)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Դեկտեմբերի 8-ին կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանը դատեց քննեց Գօրու գաւառի բնակիչներ՝ Մուրանաշվիլու, Ջանէլիձէի, Սվիմօնաշվիլու և Գէօրգիձէի գործը, որոնք դատարանին են յանձնված մեղադրվելով տիրացու Բէտաւնիձէին սպանելու մէջ: Դատարանը որոշեց բոլոր չորս մեղադրեալներին մեղաւոր ճանաչել յիշեալ յանցանքի մէջ և, զրկելով բոլոր իրաւունքներից, կախաղանի հանել:

ՊԵՐՃ ՊՌՈՇԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Մենք ստացանք հետեւեալ հեռագիրները.

Մօսկվա.—Խորապէս ողբում եմ տաղանդաւոր երգչի, ժողովրդական խայտաբղէտ կեանքի լուսանկարիչ Պռօշեանի մահը: Թող հայ հասարակութիւնը գոնէ այժմ անկեղծ սէր և երախտագիտութիւն արտայայտէ դէպի սանջված գրող հասարակական գործչի յիշատակը, բեալ կերպով Թեթեւացնելով նրա որբացած ընտանիքի վիճակը:

Ալէքսանդր Ծատուրեան

—

Սիմֆերօպօլ, 8 դեկտեմբերի

Սիմֆերօպօլի դպրոցի հոգաբարձութիւնը համազգային վշտին աւելացնում է և իր վիշտը՝ ազգային ամենալաւ գրողներից մէկի՝ Պռօշեանի մահվան առիթով:

Հոգաբարձուներ՝ Սեմերջեան, Սպենդիարեան

—

Դզլար, 9 դեկտեմբերի

Ողբալով անփոխարինելի ժողովրդական գրող-դաստիարակողի անփոխարինելի կորուստը, այսօր կատարեցինք հանդիսաւոր հոգեհանգիստ խուռն աղօթողների ներկայութեամբ:

Հոգաբարձութիւն և մանկավարժական խորհուրդ

—

Մօսկվա, 9 դեկտեմբերի

Ձեզ հետ ողբում եմ իմ անմոռանալի բարեկամ Պերճի կորուստը

Կաճկաճեան

—

Շուշի, 7 դեկտեմբերի

Ծերունազարդ Պերճ Պռօշեանի, գիւղացու անյատակ վշտերի արտայայտչի, հայրենի գրականութեան անդաստանը ծաղկեցնողի, հայ սաների մէջ ազնւութեան սերմեր սերմանողի, հայրենի հոգու լարերը հնչեցնողի մահը ժամանակին իր պարտաւորութիւնները ճշտութեամբ և բարեխղճութեամբ դէպի իր գործիչները չը կատարող հայ հասարակութեան մէջ ցնցում առաջացրեց... Էլ ազդու բառեր, էլ ցաւակցական հեռագիրներ, էլ կսկիծ ու ափսոսանք, էլ ոգեւորված ճառեր ու ներբողներ, էլ համակրական խօսքեր չը մնացին որ չարտայայտվէին դէպի հանգուցեալ վիպասանի յիշատակը... Բայց մի հարց. եթէ մեռածը մի հրաշքով յարութիւն առնէր, ի՞նչպէս կը վերաբերվէին նրան: Արդեօք բանաստեղծի ասելով

Когда-бъ умершіе, чей прахъ
Съ рыданьемъ въ землю опускали
Воскресли вновь,—въ семьѣ, въ друзьяхъ
Пріемъ холодный бы снискали?

Մենք կարծում ենք, որ սխալված չենք լինի, եթէ ասենք, որ հայը գիտակցութեան և ինքնաճանաչութեան զգացմունք է ցոյց տալիս իր գործիչների դագաղներին միայն...

Հանգիստ նշխարներիդ, բազմավաստակ և բազմաչարչար գործիչ: Դու մեռար, բայց քո գործերը կը մնան, քանի կը բաբախէ հայի սիրտը:

Լեւոն Յովսէփեան, Պօղոս Զաքարեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

«Աննա Կարենինա» օպերայի հեղինակ Գրոնիլլին վերջին անգամ իր ղեկավարութեամբ տուեց ներկայացում կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, Արքունական Թատրոնում, և մեկնում է Թիֆլիսից:

Մենք անկարող եղանք այցելել օպերայի առաջին երկու ներկայացումները և միայն այժմ հնարաւորութիւն ունենք հաղորդելու մեր տպաւորութիւնը:

«Աննա Կարենինան» նոր օպերա է և Գրոնիլլին էլ նոր հեղինակ է:

Օպերան Թիֆլիսում դնելու համար յատկապէս Թիֆլիս էր եկել հեղինակը և ինքը նստած կապելմէյստերի աթոռի վրա մեծ հմտութեամբ կառավարում էր երաժշտական խումբը:

Նիւթը վերցված է կոմս Տօլստոյի նոյնանուն յայտնի վէպից մի քանի կրճատումներով և յաւելուածներով: Օպերան ներկայացնում է վէպի զանազան մասերից պատկերներ և, չը բովանդակելով ամբողջացրած և ուժեղ դրամատիկական հանգոյց, չէ գրգռում հանդիսականի հետաքրքրութիւնը ըստ էութեան:

Երաժշտութիւնը գեղեցիկ է, ախորժալուր, սրտառուչ և տպաւորիչ: Նա կրում է իր վրա ուրիշ օպերաների ազդեցութեան նկատելի հետքեր, բայց լաւ իւրացված է և ինքնատիպ կերպով մշակված: Չորրորդ և հինգերորդ պատկերների միջնարարում դետեղված է երաժշտական մի ընդարձակ յօրինուածք, որը իր գեղեցիկ կազմով և ներդաշնակութեամբ մեծ հաճոյք է պատճառում հանդիսականին: Հիւանդ Աննայի մահճի մօտ տեղի ունեցող տխուր հոգեկան դեղմունքներին համապատասխան է երաժշտութիւնը, որ արտայայտում է մեծ վիշտ և Թախիծ. սակայն այդ հաճելի և ախորժելի երաժշտութիւնը կարծես չափազանց յղկված է և տեղ-տեղ գործում է եկեղեցական երաժշտութեան տպաւորութիւն:

«Աննա Կարենինա» օպերայի հետաքրքրութիւնը այդպիսով բեռնված է ընդհանրապէս երաժշտութեան վրա: Դրամատիկական հանգոյցը շատ Թոյլ է արտայայտված, և այն անձերի համար, որոնք ծանօթ չեն Տօլստօյի վէպին, մնում է անորոշ:

Սիրող

II

Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, ցերեկով, Թիֆլիսի առաջին գիմնազիայում տեղի ունեցաւ աշակերտական գրական-երաժշտական առաւօտ:

Աշակերտական երաժշտական խումբը նուագեց մի քանի եղանակներ ներդաշնակ կերպով:

Մանդոլինի վրա նուագող աշակերտական մի խումբ Լօյկօյի ղեկավարութեամբ նուագեց երկու եղանակ և արժանացաւ բուռն ծափահարութիւնների:

Ալիխանեան կարդաց «Արծիւ և օձ» ոտանաւորը: Ցածր ձայնի պատճառով հանդիսականների մեծագոյն մասը չը լսեց ոտանաւորը:

Դաւթեան և Պրօզօրօվսկիյ նուագեցին Գրիգի «Բնաշխարհական կտորներ» հեղինակութիւնը բաւական աջող:

Միսենկօ երգեց «Такъ жизнь молодая» երգը: Նա ունի բարձր, զիլ ձայն, երգում է ազատ: Նա այդ օրը փոքր ինչ հիւանդ էր, ուստի հրաժարվեց իր երկրորդ երգից:

Քալանթար արտասանեց Մերեժկովսկու «Կինը» արտայայտիչ կերպով և կրկնութեամբ կարդաց Ալեքսէյ Տօլստոյից:

Կօրօնա՝ Դաւթեանի և Պրօզօրօվսկու հետ՝ նուագեց Գունօի «Ավէ Մարիա» և Ադամի «Ծնունդը»:

Ներկայ էին ուսումնական շրջանի հոգաբարձու Ռուդօլֆ և աշակերտների ազգականները:

III

Մօզդոկ, 30 նոյեմբերի

Մօզդոկի հայ Թատերասէրների խումբը, պ. Գենջեանի ռէժիսսօրութեամբ, յօգուտ հայոց ծխական դպրոցների ամսիս 24-ին տուեց «Մարուսյ ճրագներ» պիէսը, «Օրհասական դէմք» և «Քրմերի աղօթք» կենդանի պատկերը: Ընդհանուր առմամբ բոլորը լաւ տարան իրանց դերերը, բացի երկուսից, որոնք հազիւ էին կարողանում պահպանել անսամբլը: «Քրմերի աղօթք» կենդանի պատկերը բաւականին տպաւորիչ էր. պատկերի ներկայացման ժամանակ, պ. Տէր-Յովսէփեանի ղեկավարութեամբ, երգում էր երգեցիկ խառն քառաձայն խումբը: Պէտք է նկատել, որ Մօզդոկի ժողովրդի գեղարուեստական ճաշակը զարգացած չէ. նա, օրինակ, անվերջ ծափահարում էր, երբ սափրիչը իր ծխծղաշարժ ձեռքով խօսում էր. սակայն նոյն ժողովուրդը միանգամայն անտարբեր դիտում էր պիէսայի տրագիկ կողմերը, որոնք առաւել քան ազդեցիկ էին:

Չը նայած այն հանգամանքին, որ Մօզդոկում երկար ժամանակ հայոց ներկայացում չէ եղել, այնուամենայնիւ ժողովուրդ շատ քիչ կար և զուտ արդիւնք մնացել է, ինչպէս ասում են, միայն մի քանի րուբլի: Շատերն այդ հանգամանքը բացատրում են նրանով, որ «ինտելիգենտ» համարվող և ժողովրդի մէջ լուսաւորութիւն տարածողի դեր ստանձնողներից մի քանիսը ոչ միայն հոգ չէին տանում ներկայացման աջողութեանը նպաստելու, այլև աշխատում էին խոչընդոտ հանդիսանալ:

Ռուզաննա

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ ԳԱՒԱՌԻ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք Բագուից—Արշակ Քալանթարից, Նարամիշեանցի մօտ Զուբարի առաջարկութեամբ ժողոված՝ 50 ր.:

—

ԿՈՎԿԱՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք Պրէչբերից—Մ. Ասրիեանցի որդու մկրտութեան հանդէսում Հայրիկի յիշատակին ժողոված՝ Մալեանց քահանայի և միւսների միջոցով՝ 10 ր.:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Հ ի ն-Ն ա խ ի ջ և ա ն, 20 նոյեմբ.

Տեղիս հայերի մէջ մի փոքր խլրտում գոյութիւն ունի: Ինչ ասել կուզի, որ անբաւականութիւնները, կռուածաղիկը հայոց ծխ. դպրոցի շուրջն են պտտում: Հարցը նրանումն է, որ հասարակութիւնը անցեալ տարվայ աւագ-ուսուցչից անբաւական լինելով բանիցս խնդրում է հոգաբարձութիւնից այս տարի չը վարձել յիշեալ ուսուցչին. բայց հոգաբարձութիւնը պաշտպանելով ուսուցչին այս տարի ևս ուսուցիչ վարձեց, որի համար էլ հասարակութիւնը հրաժարեցնել տուեց հին հոգաբարձութիւնը, և նոր ընտրութիւն կայացաւ: Ահա հէնց այդ պատճառով էլ նախկին հոգաբարձուներին համակրողների և հակակրողների մէջ այսօր գոյութիւն ունի մի զզուելի տեսարան, մի կատարեալ կարիկատուրա, որ միմեանց վարկաբեկ անելու, ինտրիգաներ սարքելու և տապալելու համար ձեռք առած միջոցների մէջ խտրութիւն դնել չը կայ... Հանգամանքից մանաւանդ լաւ են օգտվում ժողովրդական տականքները, ցեխերը: Տուժում են մանաւանդ դըպրոցը, հարիւրաւոր անմեղ երեխաները... Ճիշտ որ հիւանդ ժողովուրդ ենք:

Ա.

—

[illegible]

...տի միջոց, գտան քրտինքով աշխատելով մի քանի կոպէկներ կարողանում է գէթ ժամանակաւոր վայելել այդ կոպէկները, և ահա յայտնվում են մեր «աղա» վաշխառուները, կարծես նախանձելով գիւղացիների ժամանակաւոր հանգստութեան վրա... ստիպում ու պահանջում են փողը, լինի չը լինի, մէկին երկու, երեք անգամ աւելացրած մուրհակով...

Գիւղացին դարձեալ մտաբերում է իր անցեալ բոլլները. նա մտաբերում է վաշխառուներին, ծանր տոկոսները և կարծես ինքն իրան ասում է. «Ինձ համար չէ գարնան գալը, ինձ համար չէ ծառի ծաղկելը... Այո, ես պիտի տանջվեմ, ինձ համար չէ հանգիստ կեանք վարելը... Պիտի աշխատեմ մինչև մահ. իմ ճակատագիրը ես պիտի յաւերժացնեմ տանջանքներով... Ես ստեղծվել եմ տոկոսների տակ տնքալու համար, ես ստեղծված եմ վաշխառուներից հարստահարվելու համար, ես ստեղծված եմ ընդմիշտ խոնարհվելու վաշխառուների առաջ»...

Իսկապէս որ այդպէս է։ Մեր վաշխառուները, ջրի ճամբայ դարձած, իրար ետևից գալիս են մուրհակներով և պահանջում փողը։

Այստեղ առանձնապէս աչքի են ընկնում գօրիսեցի վաշխառուները միայն։

Արէք, պարոններ, ժամանակը ձերն է. ինչ որ կարողանում էք արէք։

Գաբր. Սափարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Կիրակի, դեկտեմբերի 9-ին, Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ մակեդոնական յայտնի գործիչ Բորիս Սարաֆովի և զինուորական խմբապետ Գարվանովի յիշատակին, որոնք մօտ օրերումս սպանվեցին Սօֆիայում։ Հոգեհանգստի ժամանակ երկու ճառախօսներ գրուատեցին Բորիս Սարաֆովի արժանիքը՝ թւելով նրա մատուցած ծառայութիւնները իր հայրենի Մակեդոնիայի ազատագրութեան գործին։ Հոգեհանգիստը գրաւել էր բաւական մեծ բազմութիւն, առաւելապէս ինտելիգենտ և աշխատող դասակարգերից։

— Շաբաթ, դեկտեմբերի 8-ին, պետական բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքին կից կայացաւ հաշուեհատուութեան բաժնի բացումը (расчетный отдѣлъ)։ Յատկապէս բացման ներկայ լինելու համար Պետերբուրգից եկել էր բանկի վերատեսուչ Լաժբինը։ Թիֆլիսում հաշուեհատուութեան բաժին հիմնվում է Պետերբուրգում, Մոսկվայում և այլ խոշոր քաղաքներում գոյութիւն ունեցողների օրինակով և նպատակ ունի պարզ ձև տալու խոշոր առևտրական ֆիրմաների և մասնաւոր բանկերի հաշիւներին, պակասեցնելու կասսայի գործունէութեան շրջանը և փոքր մասամբ հնարաւորութիւն է տալիս խոշոր գումարներ չը տանել քաղաքի միջով և այլն։ Հաշուեհատուութեան բաժնի մասին աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ մենք կը հաղորդենք հետևեալ անգամ։

— Սօլօլակի տունէլի աշխատանքների վրա հսկող մասնաժողովը խնդրամատոյց է եղել գեներալ-նահանգապետին՝ թոյլատրելու տունէլը բանալու աշխատանքները կատարել և գիշերները։ Քաղաքային վարչութիւնը արդէն տեղեկացրել է, որ նա իր կողմից ոչինչ դէմ չունի։ Ամբողջ տունէլը լինելու է 108 սաժ., այժմ փորված է ընդամենը 48 սաժէն։

— Թիֆլիս է վերադարձել դումայի ձայնաւոր Ա. Միրզօեվը, որ քաղաքային վարչութեան կողմից յանձնարարութիւն ունէր ծանօթանալ, թէ արտասահմանեան կապիտալիստները ինչ վերաբերմունք են ցոյց տալիս Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան հետ մի խոշոր փոխառութիւն կնքելու հարցին։ Բաւ տեղեակ լինելով Թիֆլիսի քաղաքային տնտեսական դրութեանը և նրան ընդլայնելու և բարելաւելու միջոցներին, ւիբօպական՝ առաւելապէս Պարիզի և Բրիւսէլի կապիտալիստները պատրաստ են նոյնիսկ մեծ գումարներ տալ քաղաքին իբրև երաշխաւորութիւն՝ ընդունելով հէնց նոյն գումարներով շինվելիք ձեռնարկութիւնները և շինուածքները, բայց այն պայմանով միայն, որ այդ բոլոր ձեռնարկութիւնների կառուցանելը յանձնվի խոշոր յայտնի ֆիրմաներին վստահելի գրաւականներով։ Փոխառութիւն կնքելը մօտիկ ապագայի գործ է, երբ ամերիկական փողային ճգնաժամերը վերջանան։ Եւրոպական բորսաներում 2—3 միլիօն րուբլու փոխառութիւն կնքելու հարցը, ինչպէս պարզվել է, աջողութիւն չէ կարող ունենալ։ («Т. Л.»)

— Դեկտեմբերի 9-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Թիֆլիսում, Ծածկած-բազազխանա կոչված տեղում անյայտ չարագործների ձեռքով, ատրճանակի մի քանի հարուածներով տեղն ու տեղը սպանվել է Սենակի գաւառի բնակիչ Եազօն Ջիկօվանին։ Դիակը խուզարկելիս, ոստիկանութիւնը գտել է 7 հատ կեղծ 3 րուբլանոցներ։ Մարդասպանները կարողացել են փախչել։ Սպանութեան մասին տեղեկութիւն ստանալով, V քաղաքամասի պրիստաւը կօզակների հետ գնում է դէպքի տեղը։ Անցնելով Սիօնի փողոցով, Խօջափարուխօվի քարվանսարայի շինութեան մէջ գտնվող Ակօպ Կասպիշվիլու և Գօրէլիշվիլու խանութի միջից լսում է օգնութեան աղաղակներ. նա շտապում է քարվանսարա և տեսնում է, որ խանութից դուրս վազեցին երեք երիտասարդներ և շտապեցին դէպի քարվանսարայի մուտքը։ Պրիստաւը յանձնարարում է կօզակների մի մասին հետևել փախչողներին, իսկ ինքը մտնում է խանութ և ձերբակալում է այնտեղ երկու երիտասարդների ատրճանակները ձեռքերին։ Կօզակներին աջողվում է բռնել փախչողներից երկուսին, իսկ հինգերորդը կարողանում է փախչել։ Կողոպտիչներին տանում են ոստիկանատուն և պարզում են նրանց ով լինելը. 1) Նախիջևանի գաւառի բնակիչ Խաչատուր Բաղալեան, 17 տարեկան, 2) Սուրամի բնակիչ Գերասիմ Գիւլխօվ, 16 տարեկան, 3) Թիֆլիսի բնակիչ Բախշօ Օգանէսօվ, 17 տարեկան և 4) Ալէքսանդրօպոլի բնակիչ Աղասի Վարդանեան, որ դռնապան է Սուրբ-Կարապետսկի փողոցում։ Խուզարկութեան ժամանակ, բացի խլված երկու ատրճանակներից, Բաղալեանի մօտ գտնվում է մի սպառնական նամակ Գօրէմիշվիլուց և Կասպիշվիլուց 400 րուբլի պահանջով և երկու ընկալագիր դրամ ստանալու համար։ Օգանէսօվի և Վարդանեանի մօտ զէնք չէ գտնվում, բայց, ինչպէս երևում է, նրանք շպրտել են քարվանսարայում, ուր և նրանք կալանաւորվեցին։ Կասպիշվիլին և Գօրէմիշվիլին յայտնել են, որ մի քանի օր առաջ նրանք ստացել էին երկու սպառնական նամակներ 800 րուբլի պահանջով. նոյն օրը այդ կողոպտիչները եկել էին փողերը ստանալու. փող չը ստանալով ուղղեցին դէպի նրանց ատրճանակ և մահվան սպառնալիքով պահանջեցին։ Խլված զէնքեր ուղարկված են կօմենդանտական վարչութիւն։

— Փոխարքային կից V կարգի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Նիկօլսկին նշանակված է Փոխարքայի դիւանատան փոխ-վերատեսուչ։

— Դեկտեմբերի 9-ից Ալէքսանդրօպօլում սկսել է լոյս տեսնել «Ծայն» անունով մի նոր թերթ, շաբաթը երկու անգամ։ Խմբագիր-հրատարակիչն է Յով. Բուղաղեանը։

— Բագւում, դեկտեմբերի 5-ին, քաղաքի կենտրօնում, Բիրժէվայա փողոցում, Մուսա-Նաղիևի տանը տեղի ունեցաւ խոշոր կողոպուտ։ Երեկոյեան ժամը 7-ին յիշեալ տանը կառքով մօտեցան չորս անյայտ չարագործներ և քաշեցին այդտեղ ապրող բագուեցի վաճառական Եւգենի Ֆէօդ. Բիւտնէրի դռան զանգը։ Դուռը բացեց Բիւտնէրի գործակատար Հայկ Յովհաննիսեան։ Ներս խուժելով, կողոպտիչները մահվան երկիւղով հրամայեցին գործակատարին ազմուկ չը բարձրացնել և անարգել անցան գրասենեակը, ուր այդ ժամանակ գրասեղանի մօտ նստած էր Բիւտնէրը։ Ուղղելով դէպի նա ատրճանակը, չարամիտները պահանջեցին, որ նա տեղից չը շարժվի, և, բանալով գանձարկղը, վերցրին 1200 րուբլի կանխիկ դրամ, զանազան վարկային հաստատութիւնների ակցիաներ՝ 2500 րուբլի գումարի, 5 խաղարկու տոմսեր և բացի դրանից զանազան ոսկէ, արծաթէ և արժէքաւոր իրեր մօտ 2000 ր. գումարի, ընդամենը մօտ 7000 րուբլու չափ։ Կողոպտման ժամանակ Բիւտնէրը դանակով թեթև կերպով վիրաւորվեց ձախ ձեռքից կողոպտիչներից մէկի ձեռքով։ Վերջացնելով իրանց գործը, չարագործները նոյն մուտքով դուրս եկան փողոց, նստեցին սպասող կառքը և գնացին։ Իսկոյն հեռախօսով կանչվեցին ոստիկանական պաշտօնեաներ և դէպքի տեղը եկան դատաքննական իշխանութիւնները և խուզարկու ոստիկանութեան պետը։ Քննելով բոլոր իրողութիւնը մանրամասն կերպով, նրանք գտան, որ կողոպտման մէջ մեղսակից է Հայկ Յովհաննիսեանը ևս, որին տեղն ու տեղը ձերբակալեցին և տարան բանտ։ («Бак. Эхо»)

— Գ. Կալինինը դիմել է Բագւի քաղաքապետին և խնդրել է թոյլատրել՝ 1) հրատարակել Բագու քաղաքում ամենօրեայ հասարակական-գրական և քաղաքական լրագիր «Бакинское Утро» անունով, 2) բանալ Բագւում գրախանութ «Գիտութիւն» անունով, գպրոցական դասագրքեր և այլ պիտոյքներ վաճառելու իրաւունքով և 3) հրատարակել մի ուղեցոյց «Ամբողջ Բագուն» անունով։ («Б. Э.»)

— «Бак. Эхо» լրագիրը հաղորդում է, որ Բագւի քաղաքային վարչութիւնը մինչև օրս խոլերայի վրա ծախսել է 29,464 ր. 54 կոպէկ։

— Բագւում, «Б. Э.»-ի ասելով, Կատարինէ Մուսայէլեանը խնդրամատոյց է եղել քաղաքապետին՝ թոյլատրելու բանալ Տէլեֆօննի փողոցում վճարովի գրադարան-ընթերցարան։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դեկտեմբերի 8-ին 3 անյայտ մարդիկ սկսեցին ծեծել Ֆէօդօսիէվսկի փողոցում № 25 տան դուռը։ Նկատելով այդ, դռնապանը սուլեց, որի ձայնին շտապեցին քաղաքապահ ոստիկանները. անյայտ մարդիկ դիմեցին փախուստի. ոստիկանները առաջարկեցին նրանց կանգնել, և երբ նրանք չը կատարեցին, նրանք հրացաններից երեք անգամ կրակեցին։ Փախչողներից մէկը Մօսկօվսկայա փողոցում ձերբակալվեց և իրան անուանեց Ալէքսէյ Բրչէնկօ և բացատրեց, որ № 25 տանը նա կամենում էր մտնել ծանօթ Վարվառէ կոչված կնոջ մօտ։ Իր ընկերների անունները նա չը յայտնեց։

—

Դեկտեմբերի 9-ին Թիֆլիսի ազնուականների բանկի կառավարիչ Միխայիլ Արղէվանիձէն յայտնել է ոստիկանութեան, որ նա ցերեկվայ ժամը 4 և կէսին անցնում էր Տամօժնի փողոցով, նրան մօտեցան երկաթուղային վերարկու հագած 4 տղամարդիկ և, ուղղելով դէպի նա ատրճանակը, խլեցին 258 ր. և անյայտացան։

—

Դեկտեմբերի 8-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Վօկզալնի փողոցում, Էնֆիաջեանցի ծխախոտի գործարանի դիմաց անյայտ մարդիկ ատրճանակով ծանր վիրաւորում են Յովսէփ Վարձիգուլօվին, որին տանում են Միքայէլեան հիւանդանոց։

—

Դեկտեմբերի 8-ին, Բակրաձէի պանդոկում, որ գտնվում է Գօրիյսկի փողոցում, յանկարծամահ եղաւ երկաթ. բանուոր Իվան Կօլէսնիկօվը։

—

Դեկտեմբերի 8-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Սիսէվի գինետնից մշակ Յովհաննէս Բաղդասարեանը Կերվաբիշվիլու խանութն էր տանում մի արկղ գինի։ Սօլօլակսկի փողոցում, Հէյնէի դեղատան մօտ, նրա ճանապարհը կտրում են 4 երիտասարդներ և պահանջում են նրանից՝ չը տանել գինիները։ Երբ Բաղդասարեանը մերժում է, նրանցից մէկը արկղի մէջ մի քար է նետում և բոլոր շիշերը կոտրատում։ Իսկոյն մօտիկ կանգնած քաղաքապահ ոստիկանը ձերբակալում է նրան. նրա անունն է Վասիլ Սակվարէշվիլի, որ ծառայում է Տէր-Յարութիւնեանի գինետան մէջ, Սօլօլակում։ Խմիչքեղէնների և գինետների ու պանդոկների գործածող ծառայողները փողոցներում արգելում են գինի տանել։ Ով որ մերժում է, սկսում են կոտրել գինու շիշերը։

—

Դեկտեմբերի 9-ին 7-րդ ոստիկանատան քաղաքապահ Իլիա Տօչէնին հրացանով ինքնասպանութիւն է գործում, թողնելով մի նամակ, որով խնդրում է ոչ ոքի չը մեղադրել իր սպանութեան համար։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

— Ներքին գործերի մինիստրութեանը տեղեկագրված է, որ մատակարարողական պարտքի ապառիկները հաւաքելու ժամանակ մի քանի նահանգներում գիւղական և համայնական պաշտօնեաները ոչ միայն աջակցութիւն չեն ցոյց տուել ադմինիստրացիայի այն ներկայացուցիչներին, որոնք ցուցակագրում էին գիւղացիների գոյքը, այլ և ընդդիմացել են, հրաժարվելով ցուցակագրելու։ Շատ դէպքերում ապառիկները հաւաքվել են զինված ույժի օգնութեամբ։ Պերմի նահանգում կալանաւորված են բազմաթիւ գիւղական ու համայնական ստարշինաներ։ («Слово»)

— Անբերրիութիւնից վնասված 6 նահանգներին մատակարարողական օգնութիւն պիտի սկսեն բաժանել ներկայ դեկտեմբեր ամսից։ Այդ որոշումը կատարված է նահանգապետների զեկուցման համաձայն, որոնք յետաձգելը յունվարին համարում են աննպատակայարմար այն տեսակէտից, որ այդ հանգամանքը կազդի նաև սովեալների մատակարարողական օգնութեան վրա։ («Русь»)

— «Тов.» լրագիրը հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլատրել է ռուս ժողովրդի միութեան նախագահ Դուբրօվինին կուսակցութեան համառուսական ժողով հրաւիրելու այն պայմանով, որ այդ ժողովում քննութեան ենթարկվեն միայն կազմակերպչական բնաւորութիւն ունեցող հարցերը, իսկ պետական և քաղաքական հարցերը չը շօշափվեն ամենևին։

— Ֆինանսների մինիստրի օգնական Զիստեակօվի նախագահութեամբ դեկտեմբերի 1-ին, ինչպէս հաղորդում է «Рѣчь» լրագիրը, միջտեսչական խորհրդակցութիւն է կայացել առաջիկայ տարվայ երեք ամսվայ կրեդիտի համար, որովհետև եւլումսի նախահաշիւը, արդէն յայտնի է որ, մինչև 1908 թւի յունվարի 1-ը չի հաստատվի։ Ուզում էին ծախսել 1906 թւի նախահաշուի $^{1}/_{12}$ մասը, բայց պարզվել է, որ 1908 թւականի յունվարին ծախքերը պիտի աւելանան 62 միլիօն րուբլով։ Իսկ թէ որտեղից պիտի գտնեն, այդ խնդիրը առայժմ վճռված չէ։ («Р. В.»)

— Տաւրիկեան նահանգի հիւսիսային գաւառների գիւղացիների մէջ, «Гол. М.» լրագրի ասելով, եռանդուն ագիտացիա է մղվում բոլոր գարեջրատներն ու գինետները փակել տալու նպատակով։ Այդ իմաստով գիւղական հասարակութիւնները համախօսականներ են կազմում։

— Կրեմենչուգում ի նկատի առնելով հացահատիկների պակասութիւնն ու թանգութիւնը՝ քաղաքի և գաւառի բոլոր ջաղացները այլևս ալիւր չեն պատրաստում։ 1600 հոգուց աւելի բանուորներ զրկված են գոյութեան բոլոր միջոցներից։ («Г. М.»)

— Սամարայի նահանգի Նիկօլայէվսկի գաւառի զեմստվային ժողովը նորերս ընդունել է ընդհանուր ուսման նախագիծը։ Դրա համաձայն՝ պէտք է բացվեն 1469 նոր դպրոցներ 54,172 մանուկների համար։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 8 դեկտեմբերի

Այս դեկտեմբեր ամսին լրանում է դերասան Յ. Աբէլեանի բեմնաւոր գործունէութեան 25-ամեակը։

Հայոց դրամատիկական ընկերութեան վարչութիւնը, ցանկանալով պատւել տաղանդաւոր դերասանի երկարամեայ և օգտակար գործունէութիւնը, որոշել է հրապարակական տօնախմբութեամբ կատարել նրա արդիւնաւոր 25-ամեակը, որի համար այս դեկտեմբերի 17-ին Արտիստական ընկերութեան թատրօնում տեղի կունենայ յօբելեանական փառաւոր ներկայացում և հանդէս (պատգամաւորական շնորհակալութիւններ, ուղերձներ, հեռագիրներ, նուիրաբերութիւններ և այլն)։

Վարչութիւնս և առանձին ընտրված յօբելեանական մասնաժողովս, տեղեկացնելով այս մասին, խնդրում է այն անձանց և հիմնարկութիւններին, որոնք կը ցանկանային մասնակցել դերասան Յ. Աբէլեանի տօնախմբութեան, յայտնել ինչպէս իրանց ցանկութեան, նոյնպէս և մասնակցութեան ձևի մասին։

Խնդրվում է հեռագիրներ, նամակներ, նուէրներ և այլն ուղարկել մասնաժողովի անունով։

Վարչութեան նախագահ՝ Մ. Ջաբար, Վարչութեան անդամներ՝ Մ. Աթաբէգեան, Լ. Բաբայեան, Ա. Խատիսեան, Կ. Շիրինեան, Մ. Համբարձումեան, Ռ. Յովհաննիսեան, Գ. Սարեան և Գ. Յուրինեան։

Յօբելեանական մասնաժողովի անդամներ՝ տ. Վ. Մամուլեան, պ. պ. Մելիք-Ազարեան, Տ. Ջալէն, Դ. Կաֆեան, Լ. Ղորղանեան, Ն. Մակարեան, Դ. Խօջամիրեան, Ա. Յարութիւնեան և Յ. Սունդուկեան։

—

Սղնախ, 19 նոյեմբերի

Խոնարհաբար խնդրում եմ տեղ տալ այս նամակիս «Մշակ» լրագրի մօտակայ համարներից մէկում։

Իմ Սղնախից բացակայութեան ժամանակ ձեր յարգելի «Մշակ» լրագրի այս տարվայ № 143-ում լոյս էր տեսել մի բաց նամակ, ստորագրութեամբ Յակոբ Գրիգորեանի, որով նա ինձ մեղադրում էր հայոց ուսումնարանի փողեր վատնելու, «ուտելու» մէջ, հիմնելով իր մեղադրանքը 1905—1906 թ. հոգաբարձական արձանագրութիւնների վրա։ Շատ ցաւում եմ, որ ուշ եմ պատասխանում «Մշակի» վերոյիշեալ համարը միայն նոր ձեռքս ընկնելու պատճառով։

Ինչ վերաբերում է ընթերցող հասարակութեան առաջ ինձ արդարացնելուն, առայժմ այսքանը կասեմ, որ, ինչպէս առածն ասում է, «շան գլուխը ուրիշ տեղ է թաղված»։ Բանը նրանումն է, որ Յակոբ Գրիգորեանը, հրաւիրված լինելով, համաձայն իր աղերսական նամակների, տեղիս հայոց դպրոցների համար մի տարի ժամանակով աւագ ուսուցչի պաշտօնով 1905/6 ուսումնական տարում, չարդարացրեց հոգաբարձութեան յոյսը, ուստի հոգաբարձութեան որոշ մասը մտադրվեց նրանից աւագութիւնը վերցնել և տալ աւելի համապատասխան մարդու ձեռքը յետագայ ուսումնական տարում։

Տեղեկանալով հոգաբարձութեան վերոյիշեալ մտադրութեան մասին և օգտվելով իմ բացակայութիւնից, Յակոբ Գրիգորեանը իր մտերիմ մի հոգաբարձուի հետ միասին դիմում է զանազան միջոցների՝ աւագութեան պաշտօնը ձեռքին պահելու համար և, շնորհիւ նրանց լարած դաւերի հակառակորդ հոգաբարձուի դէմ, նրանց այդ բանը աջողվում է։

Վերադառնալով հայրենիքս և ծանօթանալով գործի էութեան հետ, ես նախատեսեցի թէ ինքնակոչ աւագ ուսուցիչ Յակոբ Գրիգորեանցին և թէ նրա պաշտպան հոգաբարձուին, իրանց անտակտ վարմունքի համար, և այս գործին վերջ տալու համար, համաձայն երէցփոխ-հոգաբարձ. Թեմիս առաջնորդին տուած խնդրի, գումարեցի ծխական ժողով, ուր, պարզվելով վերոյիշեալ պարոնների կատարած քաջագործութիւնները երէցփոխի դէմ, կայացաւ հասարակութեան դատավճիռը ոչ ի նպաստ, ի հարկէ, նրանց։

Այդ օրից սկսած, այսինքն՝ երբ զրկվեց նրանից աւագութեան պաշտօնը վերցնելու հարցը, Յակոբ Գրիգորեանը, դիմեց լրագրութեանը և ինչ խելքը փչեց՝ սկսեց գրել իմ մասին արատաւորելու անունս և հասարակական գործունէութիւնս։ Աչքի առաջ ունենալով ուսումնարանի շահը, խղճալով սնանմօրս իր մանր գաւակներով, գիջանելով բարեկամներիս խնդիրքին և չուզենալով լրագրութիւնը զբաղեցնել հասարակական բնոյթ չունեցող յօդուածներով, ես մնացի լուռ և պ. Գրիգորեանցի ոչ մի յարձակումին չը պատասխանեցի. իմ պատասխանն էր կամ լուռ արհամարհանք և կամ վեհանձնութիւն, որը նրան աւելի էր կատաղեցնում և ջղաձգութեամբ պատրաստվում նոր-նոր յարձակումներով իմ դէմ։ Ջը նայած Յակոբ Գրիգորեանի ստեղծած և տարածած, թէ խօսքով և թէ մամուլի միջոցով, իմ դէմ բազմաթիւ զրպարտութիւններին, նա այնուամենայնիւ յոյսը չէր կորցնում ինձ հետ հաշտվելու և զանազան մարդկանց միջոցով ներողութիւն էր խնդրում իր արած ւխալ քայլերի մասին և մինչև անգամ անցեալ օգոստոսին նա մի այցետոմսով ցանկութիւն է յայտնում ինձ տեսութեան գալ, եթէ միայն ես նրան կընդունեմ։ Բայց ես այդ դէպքում մնացի անդրդուելի և նրա հետ պահպանեցի զաքարէական լռութիւն, քանի որ ես այլևս չէի կարող շարունակել բարեկամութիւնս մի անհատի հետ, որը առաջնորդված է ոչ թէ սկզբունքային և գաղափարական հարցերով, այլ անձնական հաշիւներով։ Այս տարի վերջապէս հոգաբարձութեան վճռով և թեմական առաջնորդի հաւանութեամբ պ. Գրիգորեանցը արձակվում է աւագութեան պաշտօնից, և, այս բանը իմ ազդեցութեանը վերագրելով, որպէսզի ինձ խայթած լինի, նա հռչակում է ինձ ի լուր աշխարհի ուսումնարանի փողերի «գող»։ Եւ այդ բանը անում է այն մարդը, որը գիտէր գողութեան մասին դեռ 1905 թ., բայց մինչև օրս լուռ էր և երբ նրան, ամեն ջանք գործ դնելուց յետոյ, չէ աջողվում «գող» հոգաբարձուի բարեկամութիւնը ձեռք բերել, այն ժամանակ միայն հրատարակում է նրան ուսումնարանական փողերի «գող»։ Աֆերիմ, ազնիւ հասարակական գործիչ, ուսուցիչ և լրագիրների գաղափարական աշխատակից։

Պ. Գրիգորեան, երբ էք տեսել, քննել իմ հաշիւները, ում հետ, ո՞ր ամսին և ո՞ր տարին, որ ինձ հռչակում էք «գող» տիտղոսով։ Եթէ մեղադրանքի հիմքը ընդունում էք 1905/6 ուսում. տարվայ հոգաբարձական արձանագրութիւնները, չարաչար սխալվում էք, քանի որ նրանց մէջ նոր բացված դպրոցի նախահաշուի ենթադրեալ թւերից ուրիշ ոչինչ չէք գտնի։

Բայց ինչո՞ւ եմ երկարացնում խօսքս։ Պ. Գրիգորեանց, այս անգամ դուք արդէն չափից ու սահմանից անցաք, «здорово пошалѣли» և գիպաք շատ խիստ կերպով իմ նուրբ զգացմունքիս, պատւիս, որի համար ոչ մէկին չեմ կարող ներել. ուստի սրանով յայտնում եմ, որ ձեզ այսօրվանից ենթարկում եմ դիֆֆամացիայի համար դատի իբրև պաշտօնական մարդու անունն արատաւորողի. մտադիր չեմ այլևս բան գրելու լրագրութեան մէջ այս հարցի մասին։

«Մշակ» լրագրի պ. խմբագրին էլ կը խնդրէի ներողութիւն կրէր զետեղելու իր կողմից ծանօթութեան մէջ Թիֆլիսի նահանգապետի նոր հրամանը պաշտօնս վեբարձնելու մասին ամբողջովին տպված «Тиф. Лист.» № 252-ում, ինչպէս այդ արել էր իմ արձակման մասին նոյն «Тиф. Лист.» իր «Մշակի» № 143-ում, բաց թողնելով վերջինիս մէջ դիտմամբ կամ անուշադրութեամբ ռուս լրագրում տպված իմ մեղադրական յօդուածներից երկուսը՝ 13 և 289։

Սղնախի քաղաքագլուխ և հայոց դպրոցի հոգաբարձութեան նախագահ՝

Վարդան Ենիկօլօփեան

Ծան. խմբ.—Տպագրելով պ. Ենիկօլօփեանի պատասխանը, մենք պէտք է նկատենք, որ կոբեկտ մարդիկ իրանց մեղադրողների դէմ եթէ դատ են սկսում, երբէք չեն դիմում դիֆֆամացիայի, այլ ենթարկում են իրանց մեղադրողին դատի զրպարտութեան (клевета) համար։

—

Ժընէվ, 5 դեկտեմբերի (ն. տ.)

Թոյլ տուէք երկտողովս յայտնել հետևեալը.

Տեղիս հայ ուսանողութեան և գաղութի կողմից տրված հեռագրին, որ տպված էր «Մշակում», ոչ մի մասնակցութիւն չեն ունեցել տեղիս սօցիալ-դեմօկրատ հայ ուսանողները։ Սզագգեստ ամբոխային ժողովի և հեռագրի ինիցիատորը եղել է Հ. Յ. Դաշնակցութեան արևմտեան բիւրօն։ Ինչպէս ամեն տեղ, այնպէս և այստեղ առանձնապէս արևմտեան բիւրօն ողբում էր Դաշնակցութեան «սօցիալիզմի մեծ ուսուցչի» մահը. և արևմտեան բիւրօն իր պրօլետարական առաջխաղացութեան մէջ մենակ չէ. նրան ձայնակցում և համերգում են բոլորը, սկսած կառավարչական շրջաններից մինչև վերջին տիրացուն։ «Սակայն,—ասում է ամբոխային տրամաբանութիւնը,—մեթէ սա վերջ չը պիտի ունենայ»։ Ամբոխային տրամաբանութիւնը միայն մի բան է պահանջում՝ լինել անկեղծ, ստախօս չը լինել, չը շահագործել, սրբութիւններ չը կեղտոտել...։

Ուսանող՝ Յովսէփ Տէր-Վարդանեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 20 նոյեմբերի

I

Մեր նոր փոխանորդը (Բաշ-Կալէի միւթեսարըֆ) յաջողեցաւ թէ քաղաքական, թէ զինուորական պաշտօնեաների և առհասարակ բոլոր ժողովուրդների համակրանքը վաստկիլ։ Բակայաների գանձումը առ այժմ բոլորովին դադրած է, նոր տուրքերի գանձման համար չեն գործածուած խուժաղուժ միջոցներ. կարծես այս իժը բաւական լաւ հասկցած է երկրի վիճակը ու ժողովրդոց բարքը. կատարելապէս նախկին վալի Թահիր փաշայի քաղաքականութեան հետևող մըն է, ուրիշ խօսքով՝ աս ալ կակուղ փուշ մըն է։ Նահանգիս ժողովուրդը տրամադիր է հանրագրով մը դիմել Կ. Պոլիս և վալիութեան պաշտօն խնդրել անոր համար։ Ժողովրդի այս փափագին մեծ զարկ տուաւ միւթեսարըֆի այս խօսքը. «Եթէ հոս մնացի, այս ձմեռ՝ ժողովրդին օխա մը հացը 30 փարայէն պիտի կերցնեմ» (այժմ 1 օխան 70—80 փարա է)։

Ռամազանը սակայն վրայ հասաւ։ Այս ամսին ոչինչ չպէտք է սպասել թիւրք ժողովրդէն ու պաշտօնեայէն. դատարանները ու պաշտօնական բոլոր ատեանները գրեթէ կը դադրեցնեն իրենց գործառնութիւնները. գողութիւններն ու աւազակութիւնները ծայր կուտան ամեն կողմէ. պաշտօնեաները թիւրքական ժամի 8-ին կուգան քիչ մը կը յօրանջեն ու տուներնին կը կորսուին. իւրաքանչիւր դիմում մէկ սովորական պատասխան ունի, այն է՝ «Բայրամէն յետոյ թող մնայ»։ Գողութիւնները ամենադիւրաւոր շարժառիթն են ռամազանն է. ամեն թիւրք կաշխատի ուեէ միջոցով դրամ ձեռք բերել՝ ռամազանին լաւ ուտելու համար։

II

Թիւրք և պարսիկ սահմանագլխային խնդիրը տակաւին առկախ կը մնայ. այդ պատճառով ալ տեղւոյս պահեստի զինուորները տակաւին զէնքի տակ են։ Լուր առնուած է, թէ հիւպատոսական թէ դեսպանական մարմին մը կազմուած է, որ պաշտօն ունի վէճի առարկայ եղող սահմանները քննել ու խառնութիւնները վեր-

ջացնել. այդ մարմինն իր ժողովները այստեղ պիտի կայացնէ: Կըսեն թէ այդ ժողովին մասնակցելու համար տեղս հասած է Հիջազ-Եմէնի զօրաբաժնէն Ֆէրիկ մը, իսկ օսմ. քննիչ Թահիր փաշան այժմ Բաշ-Կալէ վերադարձած է: Սահմանագլխային խնդիրների մասին պաշտօնական ոչ մի լուր չը կայ. ի լրոյ գիտենք միայն, որ Թիւրքաց սահմանի քիւրդերը շատ կողոպուտներ բերած են:

III

Ամեն վայրկեան սովը մեր աչքին առջև սև ուրուականի մը պէս ցցուած է. այդ իսկ պատճառով չեմ կարող քանի մը խօսք չասել և նրա մասին: Եթէ լինեն հետաքրքիրներ, որք փափագին իմանալ, թէ ինչ կարելի է անել անմիջական և կարևոր օգնութիւն մը հասցնել կարենալու համար Վանի սովատանջ ազգաբնակութեան, ես աւելորդ չեմ գտներ ներկայիս մի քանի ծանօթութիւն տալ:

Երկրի մէջ ամբարուած արմտիքի մասին ամբողջ ժողովուրդը, ինչպէս և մենք, հաւատացած է, թէ այնչափ կայ, որչափ պէտք չէ ամբողջ մի տարի Վանի բնակչութիւնը առատօրէն ապրեցնելու համար: Սակայն առոնք հաւաքուած են մի քանի էլ-աղասիներու և քաղքցի հարուստներու քով, որք բնաւ չեն կամենար չարաշահութիւն չանել. բնաւ չեն կամենար ծախել՝ ցորչափ կը տեսնեն որ ցորենի գինը կը բարձրանայ օրից-օր. իսկ եթէ ուրիշ տեղերէ հաց առատ հասնի և արժէքին անկումը նկատելի դառնայ, անմիջապէս ամբարուածները հրապարակ կը հանեն երկու կարևոր պատճառներով 1) ինչպէս բոլինք, երթալով ժամանալու և փտսելու կասկածն է, 2) չեն կարող շատ երկար ժամանակ պահել, վասն զի Վանի և շրջակայից ամբարների մէջ, Բերդակ գիւղի բացառութեամբ, տեսակ մը միջատ գոյանալով, որ «ցորենի ոջիլ» կըսուի, կը փճացնէ միջուկը և կեղևը ծակելով դուրս կելնէ:

Այսպէս ուրեմն՝ եթէ միայն 2000 լիրա դրամագլուխ մը, հիւպատոսներու ուղղակի հովանաւորութեան տակ, երկրի մէջ գործել սկսի այժմէն, Անթափէն *) և կամ արևմտեան հացառատ կենտրոններէ ցորեն գնելով և Վան փոխադրել տալով արժան գնով, ու ծախելու լինի վերև յիշուած պայմանների համաձայն, ցորենը կառատանայ, որով և կժամանյայ ու հազարաւոր թշուառներ կը փրկուին սովամահ լինելէ:

Այս առթիւ պէտք է յիշել, որ Ադիլջեվազի սուլթան Հիւսէյին փաշայի ունեցած ցորենի քանակը անհաւատալի, գրեթէ առասպելական մեծութեան կը հասցնեն:

Կառավարութեան, ի մասնաւորի՝ Փոքր-Ասիայի լիազօր փոխարքայ Զէքի փաշայի, ամենափոքր բարեացակամութիւնը բաւական է՝ Վանն այս տարի սովէ փրկելու. բայց ի հարկէ ամենամեծ անմտութիւն կը լինի այդ սպասել, քանի որ կառավարութիւնն ինքն է որ կարգիլէ Արճէշէն և Բաշ-Կալէէն ցորեն փոխադրել Վան. միւս կողմէ՝ Անթափէն շահադիտօրէն փոխադրուած ցորենները Հիւսէյին փաշան կը յափշտակէ:

Նման չտեսնուած ու չերևակայուած հրէշային ծրագիր մը մահ կը սպառնայ ամեն կողմ, մահ ըմբոստացող ժողովուրդներին, ու այս որոտումին սարսուռը այժմէն կը զգանք:

Ախպէրանց-Արիւն

*) Արճէշու հիւսիսային արևմուտը՝ խիստ բարեբեր և ընդարձակ հողեր ունեցող գիւղաքաղաք մըն է և կը պատկանի Էրզրումի վիլայէթին: Տեղացիք կանուանեն նաև Թութագ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴԷՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարգային:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.:
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան:
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Առաջիկայ
1908 Թւի
„ԽԱԹԱԲԱԼԱ“
Երրորդ տարի
Երգիծաբանական, սատիրական եւ գունաւոր պատկերազարդ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ
Տարեկան գինը ամեն տեղ . . . 5 ռուբ.
Կէս տարվանը . . . 3 ռուբ.
Երեք ամսվանը . . . 1 ր. 50 կ.
Արտասահման . . . 6 ռուբ.
Կարելի է վճարել և մաս-մաս՝ յունվարին 3 ր. և մայիսին 2 ր.
Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Хатабала“.
Արտասահման՝ Rédaction „Chatabala“ Tiflis, (Caucase)
Այն անձինք, որոնք կը տարածեն իրանց շրջանում 10 օրինակ «Խաթաբալա», իրանք կը ստանան մի օրինակ ձրի ամբողջ տարի: 2—5

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 27-ին,
Յօգուտ
ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳ. ԴՊՐՈՑԻ
չքաւոր աշակերտների
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ
կը լինի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Գրական-երաժշտական բաժանմունքով. 2—5

„ՎԱՆԳՈՅԺ“
հեղ.
ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ
(երկ. տպագրութիւն)
ԳԻՆՆ Է 15 ԿՕՊ.
Նոր-Բայազէտի սովեալ որբերի օգտին:
Սիրով ընդունվում են
Բագուի գրասենեակների կողմից տասնեակ օրինակներով իրանց բանւորներին, կարօտ գիւղերին, դպրոցներին ուղարկելու յանձնարարութիւններ:
Շնորհակալութեամբ կատարվում են
այլ քաղաքներից ստացվող առաջարկները ու պատուէրները:
Չեն մերժվում
25, 50 և 100 օրինակ պահանջողներին 50 կօպ.—մէկ և երկու ռուբլի զիջումները:
Հասցէն՝ Баку, Якову Ходжамиру „Взаимный“
(ե. չ. ու.) 7—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
Մ. ՋՄՇԿԵԱՆԻ
ԾՈՅԻ 1908 Թ. ՊԱՏԻ
ՍԵՂԱՆԻ
ԵՒ
„Армянскій календарь съ предсказаніями“
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
Մեծ քանակութեամբ գնողները դիմում են՝ Թիֆլիս, Գաբաեվսկայա № 5, ՄԱԿԱՐ ՋՄՇԿԵԱՆ.
(շ. ե.) 7—12

Լոյս տեսաւ
Ս. ԴԷՄՈՒՐԵԱՆԻ
„ՔՆԱՐ“
երգարանը (եւրոպական նոտաներով):
«ՔՆԱՐ»-ը բաղկացած է 106 երգ., մեծ մասը ժողովրդական երգերից. գինն է 1 ր.:
Դիմել՝ Баку, Арм. школа, Гимназическая ул., Степану Демурянцу, կամ Моздокъ, С. И. Яралову, և կամ Петербургъ, ред. „Сапричъ“, Окрояну. (օ.մ.) 27—30

Վաճառվում է
ՀԱՅԿ ՏԷՐ-ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆԻ
Հայոց դպրոցներում ընդունված
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
պատկերազարդ դասագիրքը: Մնում են սակաւաթիւ օրինակներ: Դիմել դրավաճառներին և կամ Тифлисъ, Николаевская пл, № 3, Айку Теръ-Аствацатряну.
Գումարով գնողներին 20% զեղչ:
(շ. ե.) 2—2

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ“
ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ
գրախանութի հայերէն ընդարձակ գրացուցակը. ցանկացողներին ուղարկվում է ձրի: Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնէ ռուսերէն գրքերի ցուցակը: Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“. 5—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Վերադարձաւ Կովկասի հանքային ջրերից և վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղային հիւանդների, առաւօտ. 9—12 ժ., երեկ. 5—7 ժամ:
Միքայէլեան փողոց, № 27:
(ե. հ. շ. կ.) 36—50

Կիրակի, դեկտեմբերի 16-ին,
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
կայանալու է
Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան օգտին
ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ
„ԿԱՊՈՅՏ ՄԻՐԱԺ“
ԾՐԱԳԻՐ
Վիճակախաղ արժէքաւոր իրեղէններով. պետական գանձարանի 1 տոմս 50 ր. արժողութեամբ իր կուպօններով, սերվիզ, հնչուաևր նիկելից, վազեր և այլն. սինեմատօգրաֆ՝ աւկ. Իվանիցկու ղեկավարութեամբ. յուշերժահարսը այգում, պտտվող սեղան՝ հետաքրքիր սիւրպրիզներով, անհագին կօտիլիօն:
Մանրամասնութիւնները կը լինեն աֆիշաներում:
Հետաքրքրաշարժ դիմակը հասարակութեան որոշմամբ կը ստանայ ՊՐԻԶ (ընծայ):
Բոլոր ներկայ եղողներին խնդրում են ունենալ իրանց վրա մի որևիցէ նկատելի իր բաց-կապոյտ գոյնի (զգեստ, դօմինօ, դիմակ, բանդ, ծաղիկ, ժապաւէն, փողպատ և այլն), հակառակ դէպքում 50 կ. տուգանք կը նշանակվի:
Երաժշտութ. եւրոպական և ասիական
Սկիզբն է ժամը 9-ին երեկոյեան
Մուտքի տոմսակների գինն է 2 ր. 10 կ.:
Տոմսակները ծախվում են Ընկերութեան գրասենեակում, Абасъ-Абадская № 7. Նոյն գրասենեակում շնորհակալութեամբ ընդունվում են նուիրատուութիւններ վիճակախաղի համար:
(դ. 9, 11, 14, 15, 16) 3—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
և վաճառվում են
„ԱՐԱՔՍ“
1908 Թ.
ՊԱՏԻ ԵՒ ԾՈՅԻ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
հետաքրքիր և հարուստ բովանդակութեամբ:
Գները՝ պատինը արժէ 40 կ.
ծոցինը » 20 կ.
Դիմել՝ Александрополь, типографія Санояна. Թիֆլիսում պահեստը գտնվում է «Փարոս» գրախանութում Նիկ. Մատինեանի, Эрив. площадь. Գումարով գնողներին ձեռնտու պայմաններ:
(ե. հ. կ.) 26—16

Պահանջեցէք ամեն տեղ „ՕԴՕԲՐԻՆ“
Միայն ՄԻԽԱՅԻԼ ԼԵԲԵԴԵՎԻ
„Этикетъ утвержденъ прав.“ մակագրութիւնով

Գլխաւոր պահեստատեղին դեղագործական ապրանքների վաճառման Կովկասեան ընկերութեան մէջ—Թիֆլիս, Բագու, Բաթում:
(10, 20 30) 39—50

КАКАО
БЕНСДОРПЪ
АМСТЕРДАМЪ

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս ստամոքսի եւ աղիքների հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան / 5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց ա. Ճավճավաձէի № 36.
(ա.օ.) 58—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միրզաբեանց
Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլոլակ, Բեհբութեան փողոց № 33:
(ա. օ.) 59—100

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձեռվ հաշուապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկ.
Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ձրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր սղագրութիւն (стенографія):
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 1-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքներն սկսվելու են 1908 Թ. յունվարի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի:
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան Թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:
Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և Թուաբանութեան համար:
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул, № 22, ամենայն օր:
Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կօպէկ:
(կ. ե. հ.) 1—15

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Կարապետ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
ԾՈՅԻ և ՊԱՏԻ
1908 Թ.
„ՇԻՐԱԿ“
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
(Տասներորդ տարի)
ԾՈՅԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ զարդարված է Խրիմեանի, Նազարեանի, Չերազի և Մառի գունաւոր պատկերներով, պարունակում է ընդարձակ վիճակագրութիւն երկրագնդի, գրագիտութիւնը, պարբերական թերթերը զանազան երկիրներում: Պետութիւնների ծախսերը և զինուորական ծովային ու ցամաքային ուժերը: Ռուսաստանի ազգութիւնները, դպրոցները, վանքերը, վանականների ռոճիկները: Մուրհակների օրէնքներ և օրինակներ, չափ, կշիռ, դրամներ: Դրոշմատուրք, բնակարանի հարկ, վարձատրութիւն նոտարների, դատական պրիստաւների, երդ.-հաւատարմատարների: Պօստ և հեռագիր. խընայողական գանձարաններ: Զինուորագրական օրէնքներ, նորակոչ զինուորների չափը: Անցագիր և բողոքելու ատեաններ: Հարուստ բժշկարան, առողջապահական խորհուրդներ: Ինչից ստեղծվեց աշխարհը, երբ կը վերջանայ աշխարհը: Հայկական հարցը 1878 թ-ի Բերլինի վեհաժողովը, Սան-ստեֆանոյի 16-րդ և Բերլինի 61-րդ յօդուածները. Ինչ շահեցինք Եւրոպայից: Անիի գաղթականութիւնը դէպի Լեհաստան, Նիկոլ Թորոսովիչ, 300,000 հայերի վիճակը և վախճանը Լեհաստանում. Անիի նոր պեղումները—պրոֆ. Մառ: Ճորտերի ազատութիւնը Ռուսաստանում, գիւղացիական շարժումներ: Զօրքը Անգլիայում: Կենսագրութիւններ՝ Խրիմեան Հայրիկ, Մինաս Չերազ, Ս. Նազարեան—«Հիւսիսափայլի» 50-ամեակը: Ճանապարհորդական—երկաթուղի, շոգենաւ, կառքեր: Երգարան—Քուչակի և Հաֆըզի սիրոյ երգերից: Հանելուկներ, ռեբուսներ և զուարճալի վիճակարան:
ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ պարունակում է ընտիր մտքեր, աֆօրիզմներ, հարուստ ժամանակագրութիւն և բանաստեղծական փոքրիկ հատուածներ. եկեղ. և ազգային տօների պատմական բացատրութիւններ, զանազան հեթանոսական սովորութիւններ, գիտական նորութիւններ, բնութեան երևոյթների բացատրութիւններ, առողջապահական, բժշկական խրատներ, արհեստների վերաբերեալ օգտակար գիտելիքներ, նապօլեոնների, հնդիկների, հաբէշների և քրդերի կեանքից զուարճալի պատմութիւններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր հայկական, ռուսական և եւրոպական կեանքից, հետաքրքիր Թւեր և տեղեկութիւններ, ինչպէս են ծախսվում հասարակական գումարները, զինուորական ուժ և պատերազմական ծախքեր: Հողը Ռուսաստանում, ում ձեռին են հողերը: Ազգային քնար—նորագոյն բանաստեղծութիւններ, աշուղական խաղեր—սիրոյ երգեր Քուչակի և Հաֆըզի, հետաքրքիր տեղեկութիւններ բուսական և կենդանական աշխարհից, Թռչունների և կենդանիների հետաքրքիր կողմերը, կենսագրութիւններ, զուարճալի դէպքեր մեծ մարդկանց կեանքից: Ժողովրդական առածներ, երգեր, լէլէններ, զուարճալի ՆՈՐ ԱՌԱԿՆԵՐ, տընային տնտեսութեան վերաբերեալ կարևոր խրատներ, խոհարարական խորհուրդներ, հանելուկներ, շուտասելուկներ, վիճակներ և այլ զուարճալի տեղեկութիւններ:
Տախտակը բազմաթիւ գոյներով, լիտօգրաֆիայում պատրաստված մի շքեղ նկար է՝ «Մանուկ Հայաստան», հայրենի աւերակների մէջ նստած մայրը ցոյց է տալիս մանուկին դէպի Մասիսը, ապագայ ճառագայթող արշալոյսը, միւս կողմից Շիրակի աշխատաւոր հայ կնոջ ոգին՝ տարվայ բերքը—հասկեր է ձօնում:
Գները՝ պատինը— 40 կօպ., ծոցինը—15 կօպ., գումարով գնողներին զեղչ:
Դիմել՝ Александрополь, типографія „Ширакъ“, Карапету Апинянцъ. Արտասահմանից—Alexandropol, Karapet Apinian (Caucase)
Ալէքսանդրօպօլում չը դիմել ուրիշ ոչ մի հասցէով: (ու. ե.) 1—8

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ

Որովհետև մենք տեղեկութիւն ստացանք, որ մեր կակաօն գործածողներին աշխատում են մոլորեցնել մեր էտիկէտը կեղծելով, ապրանքները արկղիկների մէջ զետեղելու մեր ձևը նմանեցնելով, մենք վճռեցինք այսուհետև մեր ձեռքով ուղարկվող դեղին արկղիկների վրա ցուցադրել այստեղ նկարված գործարանային նշանակը (մարկա) հանդերձ ռուսաց լեզուի գրութեամբ:
Յարգելի հասարակութեան շահի տեսակէտից խնդրում ենք «ԲԵՆՍԴՕՐՊ» ՒՍ-ԿԱԿԱՆ ԿԱԿԱՕՆ գնելու ժամանակառանձին ուշք դարձնել այստեղ նկարած պիտակի (ярлыкъ) վրա և ուրիշ՝ մերֆիրմայի անունով կեղծված ոչ մի կակաօ չը վերցնել:
Կակաօյի և շօկօլադի հօլանդական գործարաններ՝ «ԲԵՆՍԴՕՐՊ» ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.
(10, 20, 30) 5—5